

Paweł VI – papież pojednania? Rozmowa z Moniką Waluś

Papież Paweł VI widział więc kwestię pojednania Kościoła wschodniego i zachodniego jako długą drogę, wymagającą pokoju serca, wspólnej modlitwy, wzajemnego poznawania się i pojednania, przede wszystkim zaś szacunku zarówno do siebie nawzajem, jak i przede wszystkim do własnej wiary – mówi Monika Waluś w wywiadzie dla „Teologii Politycznej Co Tydzień”: „Paweł VI. Kościół wobec nowoczesności”.

Karol Grabias (Teologia Polityczna): Jednym z rezultatów Soboru Watykańskiego II, nad którym pracę kontynuował Paweł VI, była publikacja Dekretu o ekumenizmie i Dekretu o Kościołach katolickich wschodnich. Paweł VI osobiście spotkał się z Arcybiskupem Canterbury oraz - co istotniejsze - z Patriarchą Konstantynopola Atenagorasem, czego owocem było cofnięcie ekskomunik z 1054 r. Jaką wizję ekumenizmu proponował w swoim nauczaniu Paweł VI i z jaką reakcją przyjęła się ona w momencie jej sformułowania?

Dr hab. Monika Waluś: Papież Paweł VI był szczególnie świadom napięć podziałów politycznych, społecznych, kulturowych w połowie XX wieku, bardzo żywa była pamięć obu wojen i trudno się dziwić, że dwadzieścia lat po zakończeniu II wojny światowej papież doceniał możliwość wystąpienia w roli mediatora i przywódcy wzmacniającego pokój. Widział także znaczenie religii dla kształtowania postaw ludzi w

codzienności. Znane było pragnienie Jana XXII – tworzenia atmosfery sprzyjającej pokojowi, dialogowi, wzajemnemu poznawaniu się i zbliżeniu chrześcijan różnych wyznań. Ta sytuacja sprzyjała przemyśleniu bardzo dawnych podziałów i ich skutków. Owocem wielu rozmów była wspólna deklaracja papieża i patriarchy Athenagorasa, *Ambulate in dilectione*. Deklaracja została ogłoszona 7 grudnia 1965 r. i zawierała zniesienie anatem między Kościołem katolickim i Kościołem prawosławnym, obaj dostojnicy wskazali, że ekskomunika w swych intencjach skierowana była przeciw konkretnym osobom, nie wspólnotom, a jednocześnie skutki tego konfliktu w ciągu stuleci stawały się coraz bardziej obciążające dla całych narodów. Papież i patriarcha byli świadomi, że ich wzajemne wybaczenie oraz prośba o pojednanie są jedynie początkiem długiego procesu, jednak ten pierwszy krok został właśnie dokonany. Zwróćmy uwagę – nie dokonano tu żadnych pospiesznych, upraszczających deklaracji, nie zrezygnowano z własnej tradycji, nie negowano żadnych wypowiedzi – podjęty został pierwszy krok wyrażenia wzajemnego szacunku i pragnienia pojednania podzielonej wspólnoty wierzących Wschodu i Zachodu, których – jak wskazał Dekret o ekumenizmie – łączy wspólna wiara, nauka soborów powszechnych, Tradycja, cześć Bogurodzicy i świętych, oddawana im także w wizerunkach.

Papież Paweł VI widział więc kwestię pojednania Kościoła wschodniego i zachodniego jako długą drogę, wymagającą pokoju serca, wspólnej modlitwy, wzajemnego poznawania się i pojednania, przede wszystkim zaś szacunku zarówno do siebie nawzajem, jak i przede wszystkim do własnej wiary. Paweł VI zalecał, by z dużą wyrozumiałością, cierpliwością i miłością kontynuowane było dzieło zbliżenia – bez odchodzenia od doktryny katolickiej. Papież nie zakładał więc rezygnacji z tego, co uważał za podstawy katolicyzmu.

W trakcie III Sesji Soboru Watykańskiego II Paweł VI podjął decyzję o ogłoszeniu Matki Boskiej Matką Kościoła, co nie spotkało się wówczas z powszechną akceptacją w Kościele. Czym umotywowana była ta decyzja i jaki był jej kontekst?

Paweł VI osobiście zaangażował się w ogłoszenie tytułu Matki Kościoła, używanego przez niektórych papieży ostatniego stulecia, widocznego w tradycji maryjnej polskiej, jednak mało znanego w teologii europejskiej. Za bezpośrednią inspirację uznaje się przemówienie kardynała Stefana Wyszyńskiego, który w imieniu biskupów polskich podczas trzeciej sesji soborowej 16 września 1964 roku wystąpił z taką prośbą i uzasadniał ją, prosząc o umieszczenie tytułu w konstytucji o Kościele. Ostatecznie postanowiono nie włączać do dokumentów soborowych tytułów maryjnych uznawanych za nowe, dlatego Paweł VI potwierdził to wezwanie osobiście, dołączono je także do Litanii Loretańskiej.

Paweł VI jest autorem dziś nieco zapomnianej encykliki *Mense maio*. Jakie znaczenie miał ten dokument dla katolickiej mariologii?

Kult Matki Bożej miał dla papieża Pawła VI duże znaczenie, zawdzięczamy mu zarówno encyklikę *Mense maio* 29 IV 1965, zachęcającą do nabożeństwa majowego, jak i *Christi Matri Rosari*, czwarta encyklikę papieża Pawła VI, ogłoszona 15 września 1966, wzywającą do modlitwy różańcowej o pokój, by oddalić katastrofę kolejnej wojny. Papież mocno łączył pobożność maryjną z prośbami o pokój, wskazywał z naciskiem, że pokój musi opierać się na

sprawiedliwości i wolności ludzkości oraz musi uwzględniać prawa osób i całych społeczności, w przeciwnym razie będzie bardzo niestabilny. Jak bardzo zależało Pawłowi VI na dobrym rozwoju czci Matki Bożej, ukazuje także jego adhortacja apostolska *Signum magnum* z 1967 i *Marialis Cultus* – mariologiczna adhortacja apostolska papieża Pawła VI z 2 lutego 1974, o należyтым kształtowaniu i rozwijaniu kultu Najświętszej Maryi Panny. Dokumenty te stanowią do dziś podstawę praktycznej duchowości maryjnej.

Z dr hab. Moniką Waluś rozmawiał Karol Grabias

Foto: Rowantreebooks / Creative Commons 4.0

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego